

Aktuální judikatura k náhradě škody a nemajetkové újmy v České republice

Seminář Justiční akademie Slovenské republiky
30. května 2018

JUDr. Petr Vojtek, Nejvyšší soud ČR

Květnový pozdrav z Brna

2

Zdroje judikatury

- www.nsoud.cz
- Rc – Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek
- Soubor – Soubor civilních rozhodnutí NS ČR (C,T)
- PrRo – časopis Právní rozhledy
- SoRo – časopis Soudní rozhledy
- TrR – časopis Trestněprávní revue
- SJ – časopis Soudní judikatura

3

Nová úprava a terminologie

Náhrada škody a nemajetkové újmy
- zákon č. 89/2012 Sb. (o. z.) – účinný od 1. 1. 2014

x

Odpovědnost za škodu
- zákon č. 40/1964 Sb. (obč. zák.)

4

Nová úprava a terminologie

§ 2894 o. z.

(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje **vždy** povinnost k náhradě **újmy na jmění** (škody).

(2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému **nemajetkovou újmu** výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen **stanoví-li to zvlášť zákon**. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

5

Nová úprava a terminologie

§ 2909 o. z. – porušení dobrých mravů (deliktní)

§ 2910 o. z. – porušení zákona (deliktní)

§ 2913 o. z. – porušení smlouvy (kontraktní)

§ 2895 o. z. – zvláštní (objektivní – § 2920 – 2950 o. z.)

6

Základy povinnosti hradit újmu

§ 2910 o. z. (deliktní důvod povinnosti hradit újmu)

Škůdce, který **vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem** a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.

7

Základy povinnosti hradit újmu

§ 2911 o. z.

Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.

§ 2912 o. z.

(1) Nejedná-li škůdce, jak lze od osoby průměrných vlastností v soukromém styku důvodně očekávat, má se za to, že jedná nedbale.

(2) Dá-li škůdce najevo zvláštní znalost, dovednost nebo pečlivost, nebo zaváže-li se k činnosti, k níž je zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti zapotřebí, a neuplatní-li tyto zvláštní vlastnosti, má se za to, že jedná nedbale.

8

Porušení prevenční povinnosti

§ 2900 o. z.

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

9

Porušení prevenční povinnosti

Provozovatel restauračního zařízení, které není specializováno na tělesně postiženou klientelu, není ani v rámci tzv. generální prevence povinen vybavit prostory zvláštními opatřeními k usnadnění pohybu osob se ztíženou orientací nebo pohyblivostí, jestliže mu to neukládá konkrétní norma stanovící kvalitu či charakter zařízení provozovny za účelem ochrany práv tělesně postižených osob.

Rozsudek NS ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 25 Cdo 5366/2014 (C 15577)

10

Porušení prevenční povinnosti

Generální prevenční povinnost poskytovatele zdravotní péče se uplatní spíše výjimečně, zejména ve vztahu k vedlejším či podpůrným činnostem, které nejsou dostatečně přesně pokryty profesními normami a nemají charakter postupů, u nichž je náležitá péče popsána odbornou literaturou či profesními standardy.

Rozsudek NS ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2144/2015

11

Porušení prevenční povinnosti

Ponechání pacienta postiženého dezorientací, poruchami vnímání a ztrátou identity (Alzheimerova choroba ve třetím stupni) bez dozoru v místnosti s okny nezajištěnými proti plnému otevření, představuje porušení prevenční povinnosti provozovatele domova se zvláštním režimem podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Rozsudek NS ze dne 17. 12. 2015, sp. zn. 25 Cdo 552/2014 (Rc 19/2017)

12

Porušení prevenční povinnosti

K tomu, aby porušení pravidel sportovní hry vedoucí ke škodě na zdraví mohlo být považováno za porušení prevenční povinnosti ve smyslu § 415 obč. zák., musí mít určitou vyšší intenzitu, tedy musí podstatným způsobem vybočovat z běžného způsobu hry.

Rozsudek NS ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 25 Cdo 493/2015 (Rc 106/2015) - újma na zdraví fotbalisty

- ústavní stížnost odmítnuta – III. ÚS 2357/2015

13

Porušení prevenční povinnosti

Porušení prevenční povinnosti chovatele může spočívat i v tom, že ačkoliv byl pes pod jeho dozorem, chovatel mu umožnil volný pohyb na veřejně přístupném místě v bezprostřední blízkosti frekventované účelové komunikace a nezvládl neočekávanou reakci psa na projíždějícího cyklistu.

Usnesení NS ze dne 29. 3. 2017, sp. zn. 25 Cdo 5001/2016

- nově § 2933 – 2935 o. z. – objektivní typ

14

Neuzavření smlouvy

Náklady, které poškození, důvodně předpokládající uzavření darovací smlouvy, vynaložili na nemovitost potenciálního dárce na základě dohody o rekonstrukci nemovitosti, představují skutečnou škodu (zbytečně vynaložené náklady), pokud k darování nedošlo. Poškození mají právo na náhradu škody ve výši vynaložených prostředků, jestliže si druhá strana darování bez opodstatněných důvodů rozmyslela, ač věděla, že poškození s jejím souhlasem a v dobré víře v následné darování k rekonstrukci přistoupili.

Rozsudek NS ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 337/2015 (C 16295)

15

Neuzavření smlouvy

§ 1729 o. z.

(1) Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod.

(2) Strana, která jedná nepoctivě, nahradí druhé straně škodu, nanejvýš však v tom rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.

16

Základy povinnosti hradit újmu

§ 2909 o. z. (deliktní)

Škůdce, který poškozenému způsobí škodu **úmyslným porušením dobrých mravů**, je povinen ji nahradit; vykonával-li však své právo, je škůdce povinen škodu nahradit, jen sledoval-li jako hlavní účel poškození jiného.

17

Jednání proti dobrým mravům

Za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům odpovídá ten, kdo jinému způsobil škodu tím, že proti němu podal zcela bezúspěšnou žalobu, založenou na očividně nepravdivých tvrzeních, čehož si byl vzhledem k okolnostem vědom, a sledoval tím jiný cíl, než hájení svých práv.

Usnesení NS ze dne 26. 7. 2016, sp. zn. 25 Cdo 306/2016 (C 16083) – řešeno podle obč. zák.

18

Jednání proti dobrým mravům

Cílené odrazování zájemců o koupi sousední nemovitosti ve snaze poškodit prodávajícího, sebe obohatit či dosáhnout jiného výsledku, který by byl v rozporu s dobrými mravy, může prodávajícímu založit nárok na náhradu škody způsobené úmyslným jednáním proti dobrým mravům, pokud ve sporu tyto okolnosti prokáže.

Usnesení NS ze dne 22. 12. 2016, sp. zn. 25 Cdo 2829/2016 – řešeno podle obč. zák.

19

Základy povinnosti hradit újmu

§ 2913 o. z. (kontraktní)

(1) Poruší-li strana **povinnost ze smlouvy**, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.

(2) Povinnosti k náhradě se škůdce **zproští**, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.

20

Základy povinnosti hradit újmu

§ 2913 o. z. (kontraktní důvod k náhradě újmy)

- převzetí § 373 a 374 obchodního zákoníku (zrušen)
- chrání i jiné osoby než účastníky smlouvy
- objektivní
- liberační důvod

21

Základy povinnosti hradit újmu

§ 2895 o. z. (objektivní důvod k náhradě újmy)

Škůdce je povinen nahradit škodu **bez ohledu na své zavinění** v případech stanovených zvlášť zákonem.

22

Základy povinnosti hradit újmu

Objektivní typy:

- provozní činnost - § 2924
- provoz zvlášť nebezpečný - § 2925
- provoz dopravních prostředků - § 2927 - 2932
- škoda způsobená zvířetem - § 2933 - 2935
- škoda na věci odložené či vnesené - § 2945 - 2949
- škoda způsobená vadou výrobku - § 2939 - 2943
- škoda způsobená věcí – vadná věc x věc sama od sebe - § 2936 – 2937 o. z.
- škoda způsobená informací nebo radou - § 2950 o. z.

23

P+R parkoviště podle o. z.

Parkoviště označené a provozované v režimu P+R (park and ride, tj. zaparkuj a jeď) nemá povahu **hlídané garáže nebo zařízení podobného druhu** ve smyslu § 2945 o. z., jestliže jeho provozovatel žádným způsobem nedeklaruje ani nevykonává ostrahu a vybavení parkoviště neslouží ke kvalifikovanému zabezpečení umístěných vozidel. Provozovatel takového parkoviště nemá objektivně danou přísnou povinnost (bez ohledu na protiprávnost a na zavinění) hradit škodu na vozidle a jeho příslušenství.

Rozsudek NS ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 5758/2015 (Rc 41/2018)

- ústavní stížnost odmítnuta – IV. ÚS 4014/16

24

Věci vnesené

Jízdní kola vnesená v létě do prostor ubytovacího zařízení v horském městě nemají z hlediska objektivní odpovědnosti provozovatele hotelu podle § 433 odst. 1 obč. zák. povahu cennosti (§ 434 odst. 1 obč. zák.), i když svou výjimečnou sestavou a výbavou na téměř profesionální sportovní úroveň přesahují hodnotu obvyklých turistických jízdních kol.

Rozsudek NS ze dne 20. 12. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1483/2016

- v o. z. jiný limit - § 2948 odst. 1 - stonásobek ceny ubytování za jeden den

- ústavní stížnost

25

Věci vnesené

Cestovní kancelář, která v rámci zájezdu poskytla ubytovací služby prostřednictvím subdodavatele, odpovídá svému zákazníkovi za škodu způsobenou na věcech vnesených do hotelového pokoje v době konání zájezdu podle § 433 odst. 1 obč. zák.

Rozsudek NS ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3283/2014 (C 15336)

26

Nemajetková újma – speciální úprava

§ 2543 o. z. – újma za narušení dovolené (zájezd)

(1) Při **porušení povinnosti**, za niž odpovídá, nahradí pořadatel zákazníkovi vedle škody na majetku také **újmu za narušení dovolené**, zejména byl-li zájezd zmařen nebo podstatně zkrácen.

(2) Odstoupí-li zákazník od smlouvy nebo uplatní-li právo z vady zájezdu, není tím dotčeno jeho právo na náhrady podle odstavce 1.

27

Nemajetková újma – speciální úprava

Cestovní kancelář odpovídá podle § 852i obč. zák. i za **imateriální újmu**, která u zákazníka nastala porušením závazků vyplývajících z uzavřené cestovní smlouvy.

Rozsudek NS ze dne 28. 4. 2016, sp. zn. 33 Cdo 747/2015 (Rc 58/2017)

- odkaz na tzv. frankfurtské tabulky

Odpovědnost cestovní kanceláře za porušení závazků vyplývajících z uzavřené cestovní smlouvy podle § 852i obč. zák. v sobě zahrnuje i tzv. náhradu za ztrátu radosti z dovolené; v tomto případě však musí porušení závazku dosáhnout takové intenzity, že je způsobilé objektivně zájezd znepríjemnit. (C 15638)

28

Dopravní nehody

Motorové vozidlo je v provozu i tehdy, jestliže v důsledku selhání řidiče vytvoří překážku pro ostatní účastníky provozu (i provozu jiného druhu), která pro ně představuje bezprostřední nebezpečí kolize, a to bez ohledu na skutečnost, zda je v okamžiku škodné události v chodu motor takového vozidla nebo zda se vozidlo stalo bezprostředně před škodnou událostí nepojídným a z jakých důvodů.

Selháním řidiče se rozumí jakékoliv volní i mimovolní chování, jež je v příčinné souvislosti se vznikem škody, od úmyslného jednání (sebevražedný pokus, útok vozidlem, záměrné poškození vozidla), přes nedbalostní jednání (běžné nehody způsobené porušením pravidel silničního provozu), až po nezaviněná jednání (nezvládnutí složité dopravní situace, zdravotní indispozice).

Rozsudek NS ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3925/2013 (Rc 71/2015)

29

Dopravní nehody

Škoda způsobená motorickou silou (tahem) traktoru při vyprošťování kombajnu zapadlého na poli je vyvolána zvláštní povahou provozu motorového vozidla ve smyslu § 427 obč. zák.

Rozsudek NS ze dne 18. 2. 2015, sp. zn. 25 Cdo 272/2013 (Rc 80/2015)

30

Dopravní nehody

Závada na elektroinstalaci automobilu zaparkovaného v garáži, která vedla ke vznícení vozu a následnému požáru objektu, zakládá objektivní odpovědnost provozovatele vozidla za škodu způsobenou zvláštní povahou provozu motorového vozidla (§ 427 obč. zák.).

Rozsudek NS ze dne 31. 8. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3485/2016 (Rc)

31

Dopravní nehody

Provozovatelem letadla odpovědným objektivně za škodu způsobenou zvláštní povahou jeho provozu (§ 427 odst. 2 obč. zák.) je vlastník letadla, není-li v leteckém rejstříku uvedena jiná osoba jako provozovatel. Osoba odlišná od vlastníka může být provozovatelem letadla, ačkoliv v leteckém rejstříku zapsána není, jestliže zápis neodpovídá skutečnému stavu věci a právním poměrům ohledně letadla, má-li tato osoba k letadlu taková práva a oprávnění, jež jí umožňují s ním v dostatečně širokém rozsahu disponovat, užívat ho ke své činnosti a vlastním jménem je fakticky provozovat.

Rozsudek NS ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1970/2015 (Rc, SR 7-8/2017)

32

Dopravní nehody

Pod pojem náhrady škody na zdraví nebo usmrcením podle § 6 odst. 2 písm. a) zákona č. 168/1999 Sb. lze podřadit náhradu nemajetkové újmy v penězích podle § 11 a § 13 obč. zák.

Rozsudek velkého senátu NS ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 31 Cdo 1704/2016 (Rc)

- závěr odlišný, než ze kterého vychází rozsudek NS ze dne 27. 9. 2005, sp. zn. 30 Cdo 1051/2005, usnesení NS ze dne 31. 8. 2012, sp. zn. 30 Cdo 4083/2010, a usnesení NS ze dne 12. 12. 2012, sp. zn. 30 Cdo 3906/2011

- ústavní stížnost II. ÚS 4056/17

33

Skutečná škoda

Vedle nákladů na provedení opravy poškozeného vozidla se lze domáhat náhrady škody odpovídající rozdílu mezi jeho tržní hodnotou před poškozením a po opravě.

Nález ÚS ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. II. ÚS 795/16

34

Skutečná škoda

Jestliže byly poškozenému nahrazeny náklady na opravu vozidla po nehodě, avšak po provedené opravě se hodnota vozidla nedostala na úroveň původní obvyklé ceny, je zde stále majetková újma poškozeného, způsobená na vozidle, a to v rozsahu rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla před poškozením a obvyklou cenou vozidla po opravě, k jejíž náhradě je škůdce povinen.

Rozsudek NS ze dne 11. 10. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2782/2017 (Rc) – řešeno podle o. z.

35

Nemajetková újma

§ 2951 o. z.

(2) **Nemajetková újma** se odčiní přiměřeným zadostiučiněním. Zadostiučinění musí být poskytnuto v penězích, nezajistí-li jeho jiný způsob skutečné a dostatečně účinné odčinění způsobené újmy.

36

Nemajetková újma

§ 2956 o. z.

Vznikne-li škůdci povinnost odčinit člověku újmu na jeho přirozeném právu chráněném ustanoveními první části tohoto zákona, nahradí škodu i nemajetkovou újmu, kterou tím způsobil; jako nemajetkovou újmu odčiní i způsobené **duševní útrapy**.

37

Nemajetková újma

§ 81 o. z.

(1) Chráněna je osobnost člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého.

(2) Ochrany požívají zejména

- život a důstojnost člověka,
- zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí
- vážnost
- čest
- soukromí
- projevy osobní povahy

38

Nemajetková újma

§ 2957 o.z. - způsob a výše přiměřeného zadostiučinění

- je třeba odčinit **okolnosti zvláštního zřetele hodné**:

- **úmyslné způsobení újmy**, zvláště pak způsobení újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci,
- **násobení účinků** zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost,
- **diskriminace poškozeného** se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru
- **jiné obdobně závažné důvody**
- **obava poškozeného** ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví

39

Adhezní řízení

Rt 14/2014 (8 Tdo 46/2013) – nemajetková újma oběti znásilnění

- řešeno podle § 13 obč. zák.

- částka 500 000 Kč za ponížení při vynuceném pohlavním styku

40

Adhezní řízení

Náhrada nemajetkové újmy ve výši 1 000 000 Kč náleží poškozené, kterou pachatelé loupeže přivázali ke stromu a vystavili stresující situaci z obavy o život za situace, kdy se poškozená nemohla pohybovat ani volat o pomoc a v noci, v lese, v nepříznivých klimatických podmínkách postupně prochládala bez naděje, že ji někdo najde a zachrání před hrozící smrtí.

Rozsudek VS v Praze ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 8 To 34/2015 (SoRo 11-12/2017)

41

Adhezní řízení

Odškodnitelnou nemajetkovou újmou je i zásah do osobnostního práva výhrůžkou usmrcení poškozeného (míření střelnou zbraní, výstřel u hlavy poškozeného, vyhrožování politím benzínem a zapálením).

Rozsudek OS v Mělníku ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 3 T 3/2015 (SoRo 1/2018)

42

Adhezní řízení

Fyzické napadení vedoucí k poranění obličeje může přivodit poškozenému duševní útrapy v souvislosti s jeho vztahy k dalším osobám, se sociálním postavením v rodné obci a při studiu. Bez ohledu na vytrpěnou bolest jde o odškodnitelnou nemajetkovou újmu spojenou se zásahem do osobnostních práv a do důstojnosti poškozeného.

Rozsudek OS v Táboře ze dne 23. 1. 2015, sp. zn. 6 T 110/2014 (SoRo 1/2018)

43

Adhezní řízení

Odškodnitelnou nemajetkovou újmou je i újma, která byla způsobena poškozenému tím, že pachatel vloupání narušil jeho soukromý prostor, chodil po bytě a prohlížel si soukromé věci poškozeného.

Rozsudek OS v Semilech ze dne 7. 9. 2015, sp. zn. 2 T 92/2015 (SoRo 1/2018)

44

Adhezní řízení

Nepřizná-li soud v trestním (adhezním) řízení zcela uplatněný nárok na náhradu za usmrcení osoby blízké z jakéhokoliv důvodu, například s poukazem na spoluzavinění poškozeného, a se zbytkem nároku odkáže pozůstalé na řízení ve věcech občanskoprávních, nejde v tomto rozsahu o věc pravomocně rozsouzenou a lze ji v občanskoprávním řízení znovu projednat, aniž by byl soud vázán závěrem trestního soudu o spoluzavinění poškozeného.

Usnesení NS ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017 (SoRo 1/2018)

45

Nemajetková újma na zdraví

§ 2958 o. z.

Při ublížení na zdraví odčiní škůdce újmu poškozeného peněžitou náhradou, **vyvažující plně** vytrpěné **bolesti** a **další nemajetkové újmy**; vznikla-li poškozením zdraví *překážka lepší budoucnosti* poškozeného, nahradí mu škůdce i **ztížení společenského uplatnění**. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle **zásad slušnosti**.

46

Nemajetková újma na zdraví

Nárok na náhradu nemajetkové újmy na zdraví dle § 2958 o. z. tvoří jednotlivé, dílčí, samostatné nároky na náhradu za bolest, ztížení společenského uplatnění a další nemajetkovou újmu, jež samostatně vznikají i zanikají, a tedy se i samostatně promlčují.

Nárokem na odškodnění bolesti se rozumí odškodnění bolesti v tzv. širším smyslu, tedy jak bolesti fyzické, tak i duševního strádání; běžné obtíže spojené s ublížením na zdraví určitého typu jsou zahrnuty již v ohodnocení bolesti.

Další nemajetkové újmy při ublížení na zdraví ve smyslu § 2958 o. z. jsou spojeny se zásahem do zdraví, který nespočívá v přechodné bolesti ani ve fyzické či psychické újmě dlouhodobého (trvalého) charakteru, nýbrž jde o specifické okolnosti vymykající se obvyklému průběhu léčby a stabilizace zdravotního stavu, které nenastávají pravidelně, ale zvyšují intenzitu utrpené újmy na zdraví nad obvyklou mírou.

Usnesení NS ze dne 1. 11. 2017, sp. zn. 25 Cdo 2245/2017 (Rc)

47

Nemajetková újma na zdraví

Jsou-li bolesti trvalým následkem poškození zdraví, odškodňují se v rámci náhrady za ztížení společenského uplatnění.

Rozsudek NS ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 25 Cdo 3228/2014 (Rc 7/2017)

- zrušen nálezem ÚS ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 1346/16 pro otázku promlčení

48

Nemajetková újma na zdraví

Základem pro určení výše odměny advokáta pro účely náhrady nákladů řízení podle § 142 odst. 3 o. s. ř. není částka požadovaná žalobou, nýbrž až částka přisouzená.

Usnesení NS ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 25 Cdo 3974/2015 (Rc 121/2017)

- viz Rc 28/1970

49

Nemajetková újma na zdraví

Zemřel-li v době od 1. 1. 2014 poškozený, jenž utrpěl újmu na zdraví před tímto datem, stávají se součástí pozůstalosti (§ 1475 odst. 2 a § 3069 o. z.) nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, které poškozený za svého života uplatnil u soudu.

Usnesení NS ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016 (Rc)

50

Nemajetková újma na zdraví

Nárok na náhradu za duševní útrapy spojené s usmrcením osoby blízké (§ 2959 o. z.), který byl za života oprávněné osoby uplatněn u soudu, tvoří po její smrti součást pozůstalosti a přechází na dědice bez ohledu na to, zda jim samotným jako osobám blízkým usmrcenému vznikl nárok na jednorázovou náhradu a zda jej uplatnili.

Usnesení NS ze dne 28. 2. 2018, sp. zn. 25 Cdo 293/2018

51

Metodika NS k § 2958 o. z.

Metodika NS k náhradě nemajetkové újmy na zdraví

Rc 63/2014

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/Edit/Rozhodovacicinnost~Metodikak%3F2958o.z.?Open&area=Rozhodovac%3%AD%20%C4%8Dinnost&grp=Metodika%20k%20%C2%A7%202958%20o.z.&lng=

- nezávazný doporučující materiál
- bolest a ztížení společenského uplatnění
- komplexní přístup (lékařské a právnické posouzení)
- odborný podklad
- předpoklad využití v soudní i mimosoudní praxi
- dopadá na občanskoprávní vztahy

52

Metodika NS k § 2958 o. z.

Zcela nová filosofie: využití Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví (MKF)

- úprava 3. části - Aktivity a participace

Postup:

- vyjádření stupně či procenta obtíže ve všech klasifikovatelných činnostech
- přepočítání na výsledné celkové procento (0-100 %)
- stanovení základní náhrady
- tzv. modifikace soudem podle konkrétních poměrů

53

Metodika NS k § 2958 o. z.

Rámcová výchozí částka (doporučeno pro 100% vyřazení poškozeného ze všech společenských aktivit)

- 400-násobek průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství za rok, v němž se ustálil zdravotní stav poškozeného

- pro rok 2014 – 10.051.200,- Kč
- pro rok 2015 – 10.274.400,- Kč
- pro rok 2016 – 10.586.800,- Kč
- pro rok 2017 – 11.035.600,- Kč
- pro rok 2018 – 11.801.600,- Kč

54

Metodika NS k § 2958 o. z.

Hodnocení funkčních schopností podle upravené MKF (% vyřazení) je jen podkladem pro další úvahu soudu

Soud je povinen modifikovat (doladit) výslednou částku

- věk
- intenzita předchozích aktivit (zapojení)
- okolnosti zvláštního zřetele hodné uvedené v § 2957 o. z. (zejména úmysl škůdce, zveřejnění újmy, diskriminace, obava ze ztráty života či závažného poškození zdraví)
 - vše v doporučených procentních pásmech (0-35%), v celkovém souhrnu maximálně do dvojnásobku

55

Metodika NS k § 2958 o. z.

Nemajetková újma vyvolaná ublížením na zdraví má být odčiněna v penězích plně, případně podle zásad slušnosti, přičemž však zákon nestanoví žádná konkrétní kritéria, která má zvažovat soud rozhodující o náhradě za bolest, ztížení společenského uplatnění či další nemajetkové újmy.

Za účelem objektivizace a medicínské klasifikace vytrpěných újem na zdraví byl vypracován systém označovaný jako Metodika Nejvyššího soudu k náhradě nemajetkové újmy na zdraví (§ 2958 o. z.), jejíž základní východiska byla publikována pod Rc 63/2014 Sb.

Postup v ní popsaný má plnit **zákonný princip slušnosti** (§ 2958 věta druhá o. z.) i **požadavek legitimního očekávání** (§ 13 o. z.). Z něj vyplývá nutnost vypracovat znalecký posudek znalce z oboru zdravotnictví, odvětví stanovení nemateriální újmy na zdraví, na jehož podkladě lze rozhodnout v adhezním řízení o nároku poškozeného na náhradu nemajetkové újmy způsobené ublížením na zdraví (§ 228 odst. 1 tr. ř.).

Usnesení NS ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. 6Tdo 1791/2016 (TrR 2/2018)

56

Metodika NS k § 2958 o. z.

Jestliže se pro posouzení výše nemajetkové újmy (§ 2958 o. z.) přibírá znalec z příslušného oboru, nepřísluší mu, aby na základě Metodiky Nejvyššího soudu k náhradě újmy na zdraví (bolest a tížení společenského uplatnění podle § 2958 o. z.) sám stanovil a určil výši nemajetkové újmy, neboť je to soud, kdo výši této újmy podle předem daných kritérií stanoví. **Účelem znaleckého posudku** jako jednoho z důkazních prostředků založených na posouzení odborných a skutkových zjištění, mimo jiné i na podkladě Metodiky Nejvyššího soudu, která nemá závazný charakter a jejíž praktická realizace vyžaduje dostatečně široké skutkové zjištění ohledně stavu pacienta doplněné o jeho odborné lékařské hodnocení, je, aby soud vyvozl **dostatečně podrobný, strukturovaný a pochopitelný podklad, umožňující učinit právní závěr o výši nemajetkové újmy.** Přitom soud zvažuje skutečnosti přiměřených proporcí mezi jednotlivými typy újem při současném zachování prostoru pro zohlednění individuálních okolností na straně poškozeného. Znalecký posudek je proto zásadně jen jedním z důkazů, o něž soudy své závěry opírají při dodržování všech zásad včetně zásady proporcionality a slušnosti. Jde o závěry právní, které znalci nepřísluší činit, nýbrž může vytvořit jen odborný rámec pro ně.

Usnesení NS ze dne 30. 9. 2017, sp. zn. 8 T do 190/2017

57

Usmrcení osoby blízké

§ 2959 o. z.

Při **usmrcení** nebo **zvláště závažném ublížení na zdraví** odčiní škůdce duševní útrapy manželu, rodiči, dítěti nebo jiné osobě blízké peněžitou náhradou vyvažující plně jejich utrpení. Nelze-li výši náhrady takto určit, stanoví se podle zásad slušnosti.

58

Závažné ublížení na zdraví (§ 2959 o. z.)

Při určování výše peněžité satisfakce podle § 13 odst. 2 a 3 obč. zák. za nemajetkovou újmu spočívající v zásahu do osobnostních práv fyzické osoby v důsledku těžké újmy na zdraví blízké osoby, ke kterému došlo ještě před účinností novely obč. zák. provedené zákonem č. 47/2004 Sb. tj. před 1. 5. 2004, která do § 444 vložila nový odstavec 3 o jednorázovém odškodnění v případě usmrcení, může soud použít § 444 odst. 3 obč. zák. jako vodítko pro určení přiměřené výše peněžité zadostiučinění.

Usnesení NS ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 30 Cdo 947/2011

Usnesení Ústavního soudu ze dne ze dne 25. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 4814/12

59

Závažné ublížení na zdraví (§ 2959 o. z.)

Mučivé útrapy vyvolané tím, že syn je trvale ve vegetativním stavu, jsou pro matku obvykle horší než usmrcení dítěte.

Usnesení VS v Olomouci z 10. 5. 2016, sp. zn. 4 To 18/2016 (SoRo 11-12/2017)

- matce, jejíž syn je ve vegetativním kómatu, podle § 2959 o. z. přiznáno 480 000 Kč

60

Usmrcení osoby blízké

Ke kritériím pro stanovení výše nemajetkové újmy způsobené smrtí osoby blízké náleží zejména intenzita vztahu žalobce se zemřelým, věk zemřelého a pozůstalého, otázka hmotné závislosti pozůstalého na usmrcené osobě, morální zadostiučinění ve formě právního postihu žalovaného (zpravidla trestněprávní sankce), míra zavinění, míra spoluzavinění usmrcené osoby, postoj žalovaného (lítost, náhrada škody, omluva aj.), dopad události do sféry původce, majetkové poměry žalovaného.

Rozsudek NS ze dne 18. 6. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2535/2013 (C 14144)

61

Usmrcení osoby blízké

Je-li pozůstalý natolik útlého věku a zemřelá blízká osoba natolik vysokého věku, že se mezi nimi nejen ke dni smrti zemřelé osoby citové vztahy nerozvinuly a ani nelze důvodně předpokládat, že by se při obvyklém běhu událostí rozvinuly v budoucnu, nemá pozůstalý právo na jednorázovou náhradu nemajetkové újmy vzniklé usmrcením osoby blízké.

Rozsudek NS ze dne 20. 10. 2016, sp. zn. 25 Cdo 173/2016

- rozhodováno podle § 444 odst. 3 obč. zák.
- neschváleno do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek
- ústavní stížnost odmítnuta – IV. ÚS 1/17

62

Usmrcení osoby blízké

Majetkové poměry škůdce

Usnesení NS ze dne 16. 12. 2015, sp. zn. 8 Tdo 1400/2015

- uplatní se zde tzv. moderační právo podle § 2953 odst. 1 o. z.?

63

Usmrcení osoby blízké

Majetkové poměry škůdce

Nález Ústavního soudu ze dne 9. 8. 2016, sp. zn. I. ÚS 3456/15

- požaduje zejména důkladné zjištění intenzity vztahu pozůstalých s usmrcenou osobou
- zdůrazňuje požadavek, aby nedošlo k finanční likvidaci škůdce (§ 2953 o. z.)
- z hlediska majetkových poměrů škůdce není významná okolnost, že je pojištěn pro odpovědnost
- za vysoké považuje částky pro tři osoby v celkovém souhrnu asi 2 400 000 Kč

64

Usmrcení osoby blízké

Nález Ústavního soudu ze dne 22. 12. 2015, sp. zn. I. ÚS 2844/14

- hrubé a opakované pochybení lékařů porušující Hippokratovu přísahu a naplňující znaky trestného činu

- smrt 15-letého syna a bratra (1 700 000 Kč a 1 000 000 Kč nebo 1 000 000 a 600 000 Kč ?)

body 53. a 54. – kritéria

body 56. a 57. – proporcionalita – zdůvodněné srovnání s jinými typy újem

65

Usmrcení osoby blízké

Aktuální judikatura soudů v adhezních výrocích - výraznější rozptyl částek oproti dřívější judikatuře k ochraně osobnosti

- důvod ke zvýšení původní částky na pětinasobek (KS v Českých Budějovicích, sp. zn. 4 To 357/2015)
- dosud nejvyšší částka 6 000 000 Kč (OS v Hodoníně, sp. zn. 2 T 30/2015)
- oproti tomu řada rozhodnutí odvíjí své úvahy od 240 000 Kč (často dvojnásobek)

66

Usmrcení osoby blízké

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 4 Tdo 1402/2015

700.000 Kč náhrady nezletilému dítěti za usmrcení matky při dopravní nehodě

- první zásadní rozhodnutí NS podle § 2959 ObčZ
- shrnuje základní východiska
- usměrňuje další rozhodování jak v adhezním řízení, tak v civilních sporech
- potřeba dalšího rozvinutí

ústavní stížnost odmítnuta - III. ÚS 2043/2016

67

neschváleno do Sbírký soudních rozhodnutí

Usmrcení osoby blízké

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. 6 Tdo 1421/2015

- navazuje na 4 Tdo 1402/2015
- dopravní nehoda – usmrcení otce (dědy)
- manželka a dcera – po 500 000 Kč
- vnuci – po 300 000 Kč
- výrazný pozitivní vztah zetě k tchánovi – 200 000 Kč

68

Nemajetková újma

www.datanu.cz

- počítačová aplikace k vyhledávání a analýze soudních rozhodnutí o nemajetkové újmě (bolest, ZSU, usmrcení osoby blízké)
- tzv. kalkulačka k Metodice NS (ZSU)
- spolupráce Nejvyššího soudu s Centrem dopravního výzkumu, v. v. i.

Tematické číslo časopisu Soudní rozhledy 11-12/2017 a 1/2018

69

Děkuji Vám za laskavou pozornost

Petr Vojtek

petr.vojtek@nsoud.cz

70